

ОДРЖИВА ПОЉОПРИВРЕДА:

ПУТ КА ЗДРАВИЈОЈ БУДУЋНОСТИ

Аутори брошуре:

Владимир Милетић,
Милош Стојиљковић Роловић
и Милорад Живанов

Новембар, 2025.

Ова брошура је израђена уз финансијску помоћ Европске уније.
За садржину је искључиво одговоран Развојни бизнис центар
Крагујевац са партнерима, и она не одражава нужно ставове
Европске уније.

Уводна реч

Поштовани читаоци,

Брошура, која је пред вама, посвећена је једној од глобално најактуелнијих тема данас, теми еколошки одговорне, одрживе пољопривредне производње. Уверени смо да смо сви ми, било као пољопривредници, стручњаци или само конзументи пољопривредних производа, несумњиво заинтересовани за будућност наше земље и генерација, које долазе.

Намера ове брошуре је да на једноставан и приступачан начин представи шта је заправо одржива пољопривреда и које су најзначајније користи од ње, са каквим последицама ћемо се суочити ако наставимо да се држимо тзв. конвенционалне пољопривреде, који су то најчешћи митови, а онда и праве истине о одрживој пољопривреди, и коначно који су први кораци, које је потребно начинити на путу ка одрживој, еколошки одговорној пољопривредној производњи. Брошура нам помаже да разумемо зашто одржива пољопривреда није више питање избора, већ је нужност – како за очување природних ресурса и животне средине, тако и за економску одрживост домаћинства и квалитет живота у руралним срединама свуда у свету, па и код нас.

Брошура је настала захваљујући пројекту “Снага грађанског учешћа за одрживу пољопривреду у Србији”, који спроводи Развојни бизнис центар Крагујевац у партнерству са удружењима грађана Енека, Млади пољопривредници Србије и Еколошки центар Станиште. Пројекат финансира Европска унија, у оквиру ЕУ програма Civil Society Facility and Media.

Захваљујемо свим актерима који су допринели изради ове брошуре чији су експертиза, искуство и посвећеност омогућили да овај материјал буде видљив, користан и информативан најпре пољопривредним произвођачима, а затим и другим важним актерима у заједници, укључујући и саме грађане, као конзументе пољопривредних производа.

Надамо се да ћете у овој брошури пронаћи инспирацију, корисне информације и мотивацију за даље кораке – на који начин да унапредите своју производњу, као и да заједнички градимо одрживу пољопривреду за будућност.

У Крагујевцу, новембар 2025.

Развојни бизнис центар Крагујевац

ОДРЖИВА ПОЉОПРИВРЕДА: ПУТ КА ЗДРАВИЈОЈ БУДУЋНОСТИ

1. Шта је одржива пољопривреда? – Прича о земљи која траје	04
· Дефиниција· Основни принципи· Примери форми	
2. Користи за пољопривреднике/це, друштво и животну средину – Прича о добитку за све	06
· Економске користи· Еколошке користи· Социјалне користи	
3. Митови и истине о одрживој пољопривреди – Прича о разбијању предрасуда	09
· Прича о браћи Куцурски	
4. Последице конвенционалне пољопривреде – Прича о земљи која вапи за променом	11
5. Први кораци ка одрживој пољопривреди – Прича о првом кораку	12
6. Тржиште и финансирање – Прича о новим могућностима	13
· Пољопривредна Задруга АлмаРоса - Пример иновативног и одрживог модела	
7. Позив на акцију – Прича о вашем следећем кораку	15

Одржива пољопривреда: Пут ка здравијој будућности

Ова брошура је намењена вама, пољопривредницима/цама Србије, који свакодневно радите на земљи и храните и ваше и наше породице. Одржива пољопривреда није само модеран израз – то је начин да осигурамо да наша земља остане плодна, да наши производи буду здрави и да сва наша газдинства напредују и у будућности. Кроз седам прича, као седам кратких лекција, водићемо вас кроз основе одрживе пољопривреде, њене користи, последице старог начина рада, прве кораке ка промени, тржишне могућности и позив да заједно градимо бољу будућност а и анализираћемо и неке митове. Свака прича је осмишљена тако да вам буде блиска, разумљива и практична, као савет од комшије који је већ испробао ове методе.

Слика: Регенеративна пољопривреда

1. Шта је одржива пољопривреда? – Прича о земљи која траје

Сећате се када је ваш деда орао земљу и добијао богате приносе пшенице, кукуруза или сунцокрета. Али, приметили сте да земља више није иста, усеви више нису тако бујни, а трошкови за ђубрива и пестициде су све већи и већи. Одржива пољопривреда вам је као повратак коренима, али са знањем 21. века. Она је начин да радимо са природом, а не против ње, да би наша земља остала плодна и за наше унуке, а и за њихове унуке. Овај приступ је развијен као одговор на негативне последице интензивне производње из друге половине 20. века, попут деградације земљишта, загађења вода и смањења биодиверзитета.

Дефиниција

Не постоји једна јединствена, општеприхваћена дефиниција одрживе пољопривреде али можемо рећи да је одржива пољопривреда приступ производњи хране који чува земљиште, воду и биодиверзитет, а истовремено обезбеђује економску сигурност и здраве производе. За разлику од конвенционалне пољопривреде, која често исцрпљује земљу прекомерном употребом хемикалија и монокултурама, одржива пољопривреда тежи дугорочној равнотежи. Према дефиницији ФАО-а (Организација за храну и пољопривреду Уједињених нација), то је управљање ресурсима које задовољава потребе за храном на економски, социјално и еколошки прихватљив начин.

Основни принципи:

- **Здраво земљиште:** Земљиште је срце вашег газдинства. Уношењем стајњака, компоста и зеленог ђубрења, као и смањењем дубоке обраде, чувамо хумус и микроорганизме који земљу чине живом. Земљиште пружа механичку потпору биљкама, резервоар је минералних хранива и регулатор водног режима.
- **Биодиверзитет:** Гајењем различитих усева, попут легуминоза или покровних усева, и подстицањем присуства корисних организама, стварамо отпорнији екосистем. Биодиверзитет игра пресудну улогу у отпорности на штеточине, болести и климатске екстреме.
- **Ефикасно коришћење ресурса:** Мање хемикалија, паметније коришћење воде и енергије значе мање трошкове и мање штете за природу. Оптимална употреба локалних ресурса и смањење спољне хемијске интервенције су кључни.

• **Економска отпорност:** Разноврсност усева и стабилна плодност земљишта смањују ризик од лоших година и климатских изненађења. Омогућава стабилан приход малим и средњим произвођачима, смањује трошкове кроз рационалну употребу ресурса.

Слика: Принципи регенеративне пољопривреде

Примери форми:

• **Органска пољопривреда:** Производња без синтетичких пестицида и генетски модификованих организама, са нагласком на природне методе попут плодореда и биолошке контроле штеточина. Заснива се на коришћењу органског ђубрива, плодореда и биолошкој контроли.

• **Регенеративна пољопривреда:** Фокус на обнављању земљишта кроз технике попут „no-till“ (без орања – директна сетва) и покровних усева, који враћају хумус и оживљавају земљиште. Овај приступ се заснива на принципима као што су спознај околности, минимално узнемиравање земљишта и одржавање покривача земљишта.

• **Агрошумарство:** Садња дрвећа и жбуња поред усева побољшава микроклиму, штити од ветра и повећава биодиверзитет. Комбинује дрвеће са усевима или сточарством, доприносећи стабилности земљишта и биоразноврсности.

• **Конзервацијска пољопривреда:** Минимална обрада и покривање земљишта биљним остацима смањује ерозију и чува влагу. Ово укључује „strip-till“ (тракаста обрада - тракаста сетва) и друге методе које чувају структуру земљишта.

Слика: тракаста сетва (strip till)

Замислите да на вашој парцели садите пшеницу, али између жетви посејете детелину или фацелију као покровни усев. Ове биљке штите земљу од ерозије, фиксирају азот из ваздуха и привлаче бубамаре које једу лисне ваши. То је одржива пољопривреда у пракси – рад са природом за боље резултате.

Овај начин рада није само теорија – у Србији, многи пољопривредници/це већ примењују ове методе и виде резултате у стабилнијим приносима и смањеним трошковима. Ако сте се икада питали како да ваша земља не буде све тежа за обраду, одговор је у повратку природним процесима који су некада били норма

2. Користи за пољопривреднике/це, друштво и животну средину – Прича о добитку за све

Сећате се комшије који је прешао на органско ђубрење и сада има боље приносе уз мање трошкове? Или приче о томе како здравија храна из локалних газдинстава постаје све траженија на пијаци? Одржива пољопривреда доноси корист не само вама, већ и вашој заједници и природи. Овај приступ има вишеструки значај на локалном, регионалном и глобалном нивоу, од економског до друштвеног.

Економске користи:

- **Смањење трошкова:** Уместо скувих минералних ђубрива и пестицида, можете користити компост или стајњак, који су јефтинији и често доступни на вашем газдинству. На пример, компостирање кухињских остатака и биљних остатака може уштедети хиљаде динара годишње. У регенеративној пољопривреди, смањење употребе синтетичких ђубрива и пестицида директно смањује оперативне трошкове.
- **Стабилнији приходи:** Разноврсни усеви и здравије земљиште значе мање ризика од суше или болести. Искуства из Србије показују да регенеративне праксе могу повећати приносе до 20% након неколико година. Дугорочно, ово омогућава стабилан приход малим и средњим произвођачима, смањујући трошкове кроз рационалну употребу ресурса.
- **Већа тржишна вредност:** Потрошачи у Србији и Европи све више траже органске или одрживо произведене производе, што вам омогућава да своје производе продајете по вишој цени. Сертификација може додати вредност, али чак и без ње, искрена прича о вашем газдинству може привући нове купце.

Еколошке користи:

- **Повећање хумуса:** Уношењем органске материје, као што је стајњак или покровни усеви, земљиште постаје богатије хумусом, што побољшава његову структуру и способност да задржава воду.
- **Смањење загађења:** Одрживе праксе попут биолошке контроле штеточина смањују употребу пестицида, чиме се штите подземне воде и реке. Смањује се и емисија гасова стаклене баште, повећава отпорност на климатске промене.
- **Очување биодиверзитета:** Гајење локалних сорти, попут старих врста пшенице или кукуруза, и стварање станишта за птице и корисне инсекте, јача екосистем вашег пољопривредног газдинства. Више врста биљака и животиња доприноси стабилности и смањује потребу за хемијским интервенцијама.
- **Отпорност на климатске промене:** Покровни усеви и минимална обрада чине земљиште отпорнијим на суше и поплаве, што је све важније у Србији где временски екстреми постају чешћи. Ово смањује загађење земљишта и вода, и повећава биодиверзитет.

Слике: Птице у пољопривреди

Слика: Корисни инсекти у пољопривреди

Социјалне користи:

- **Здравија храна:** Производи без хемикалија значе боље здравље за ваше купце и вашу породицу. Доприносе безбедности хране, локалном развоју и здрављу потрошача.
- **Бољи положај пољопривредника/ца:** Одржива пољопривреда вас повезује са локалном заједницом кроз директну продају и удружења, што јача вашу позицију. Укључивање локалне заједнице и знања је кључно.
- **Мањи ризик:** Стабилнија производња и мања зависност од спољних инпута смањују економске и еколошке ризике. Доприноси безбедности хране и локалном развоју.

Када уведете покровне усеве или смањите хемијска ђубрива, не само да штедите новац, већ и градите газдинство које је спремно за будућност. Ваша деца и комшије ће вам бити захвални.

Ове користи нису само теорија - у Србији, пољопривредници/це који су усвојили/ле регенеративне праксе виде реалне промене у својим џеповима и на својим парцелама. Од смањења трошкова за ђубрива до боље отпорности на суше, одржива пољопривреда је инвестиција која се вишеструко враћа.

3. Митови и истине о одрживој пољопривреди – Прича о разбијању предрасуда

Слика: Покровни усеви

Често чујете коментаре на пијаци или у кафани: „Органска пољопривреда је за богате“, „Не може то без хемије“, или „То је само за мале парцеле“. Хајде да разбијемо ове митове и увидимо истину, засновано на реалним искуствима пољопривредника/ца из Србије и региона.

• Мит: „Није исплатива“

Истина: Многи пољопривредници/це у Србији који су прешли на регенеративне праксе, попут „no-till“ или покровних усева, пријављују смањење трошкова за гориво и ђубрива. Након прелазног периода од 3–5 година, приноси се стабилизују, а неки чак достижу и до 20% веће вредности. Дугорочно, смањење спољних негативних ефеката и максимизација укупне користи чине је профитабилном.

• Мит: „Неопходна је скупа сертификација“

Истина: Иако сертификација (нпр. органска) може повећати цену производа, многе одрживе праксе можете применити без икаквих сертификата. Компостирање, плодоред или биолошка заштита не коштају ништа више од вашег времена и труда. Сертификација је само додатна могућност за већу зараду на тржишту, али прелазак може почети и без ње, постепено.

· Мит: „Само за мала газдинства“

Истина: Технике попут „no-till“, „strip-till“ и покровних усева успешно се примењују на великим газдинствима у Војводини и централној Србији. На пример, велика газдинства у Срему користе директну сетву за кукуруз и пшеницу, смањујући ерозију и трошкове горива. Ове методе су скалабилне и прилагођене како малим, тако и великим површинама.

· Мит: „Мањи приноси“

Истина: Током прелазног периода (3–5 година), приноси могу бити нижи док се земљиште не прилагоди. Али, након тога, здравије земљиште и биодиверзитет доводе до стабилнијих и често већих приноса. Искуства из региона показују да усеви попут соје или сунцокрета имају боље резултате уз покровне усеве и минималну обраду. Дугорочно, систем минимизира негативне ефекте и максимизира корист.

Ови митови су нам често само изговори да се не мењамо. Разбијање предрасуда је први корак ка промени.

Прича о браћи Куцурски

Браћа Ђура и Павле Куцурски из Стапара у Бачкој, водећи фарму од преко 1.000 хектара, показују како одржива пољопривреда отвара нова тржишта и финансијске могућности.

На 200 хектара узгајају соју, 70 хектара сунцокрет, а 570 хектара шећерну репу, док 200 грла јунади за тов производи стајњак за органско ђубрење. Овај интегрисани модел спаја ратарство и сточарство, смањујући трошкове за синтетичке хемикалије и повећавајући плодност земљишта. Диверсификација усева, попут соје као профитабилног усева, штити од ценовних осцилација, док циклична економија осигурава стабилне приносе.

Смањењем употребе горива и пестицида, газдинство постиже значајне уштеде, док добро осмишљен пословни план привлачи инвестиције за набавку модерне опреме. Фокус на дугорочну плодност земљишта, уместо на краткорочни профит, повећава продуктивност и тржишну вредност њихових производа, искоришћавајући потражњу за здравом храном.

Комбинујући традиционалне методе са модерним пословним размишљањем, Куцурски су створили самоодрживи модел који доказује да велика

газдинства могу бити еколошки одговорна и профитабилна. Почните и ви са органским ђубривом, разноврсним усевима или пословним планом да бисте искористили тржишне прилике и смањили трошкове свог газдинства.

4. Последице конвенционалне пољопривреде – Прича о земљи која вапи за променом

Сећате ли се оних плодних њива у Војводини где је земља била тамна и богата? Данас многе парцеле изгледају уморно, са мање хумуса и слабијим приносима. Конвенционална пољопривреда, иако је некада била револуционарна, оставила је дубоке трагове на нашој земљи, од деградације до загађења.

- **Пад садржаја хумуса:** Средином 20. века, војвођанска земљишта имала су 4–5% хумуса. Данас је просек испод 2%, а на многим парцелама чак и испод 1,5%. То је као да вашој њиви недостаје „мотор“ који би је покренуо да производи. Интензивна обрада и монокултуре су главни кривци.

- **Ерозија и сабијање земљишта:** Дубоко орање и монокултуре, попут сталног гајења кукуруза, исцрпљују земљиште и чине га подложнијим утицају ветрова и киша. Сабијеност, изазвана тешком механизацијом, спречава корен биљке да продре дубоко, смањујући приносе. Оптимална сабијеност је 1,0–2,5 МПа, али конвенционалне праксе често доводе до високе сабијености од 3,0–5,0 МПа.

- **Загађење вода:** Прекомерна употреба минералних ђубрива и пестицида доводи до испирања хемикалија у подземне воде и реке. У Србији је ово проблем у равничарским подручјима где се интензивно гаје усеви попут шећерне репе. Пестициди и тешки метали загађују земљиште, смањујући његову плодност.

- **Зависност од хемијских средстава:** Сваке године трошите више на ђубрива и пестициде, али штеточине постају отпорније, а земљиште слабије. То је зачарани круг који повећава трошкове и ризике по ваше здравље. Конвенционални систем може довести до краткорочног повећања приноса, али носи високе еколошке и социјалне трошкове.

- **Мања отпорност:** Усеви у конвенционалним системима су рањивији на суше, поплаве и болести. Климатске промене у Србији, са све чешћим и већим

екстремима, чине ово још очигледнијим. Смањење органске материје и биодверзитета смањује отпорност на климатске стресове.

Замислите своју парцелу за десет година – да ли желите да она буде још сиромашнија, или да је вратите у живот? Одржива пољопривреда је одговор на овај вапај ваше земље.

Последице су видљиве свуда у Србији – од ерозије у брдовитим деловима до загађења у равницама. Али, добра вест је да се ово може променити усвајањем одрживих пракси.

Слика: Процес претварања отпада органског порекла у ђубриво

5. Шта је одржива пољопривреда? – Прича о земљи која траје

Прелазак на одрживу пољопривреду може изгледати застрашујуће, али замислите да је то као учење вожње трактора – почните полако, на једној парцели, и убрзо ћете постати мајстор/ица. Ево првих корака који су једноставни, практични и доступни сваком пољопривреднику/ци у Србији, засновано на искуствима из нашег региона.

1. Анализа земљишта: Почните са узорковањем земљишта. Испитајте физичке особине (структуру, сабијеност, механички састав), хемијске (pH, калцијум карбонат, хумус, садржај азота, фосфора, калијума) и биолошке (присуство микроорганизама). У Србији, лабораторије попут Института за ратарство у Новом Саду могу урадити анализу за 3.000–4.000 динара по узорку, што је око 150 динара годишње по хектару, а ради се на четири године. Ово је кључно да бисте знали шта вашој земљи треба.

2. Уношење органске материје: Ако имате стајњак од крава или оваца, искористите га! Компостирајте кухињске остатке, покошену траву или биљне остатке. Зелено ђубрење, попут сетве детелине или сточног грашка, обогаћује земљиште азотом и штити га од ерозије.

3. План плодореда и покровних усева: Уместо да сваке године садите кукуруз, уведите ротацију са легуминозама (соја, грашак) или житарицама. Покровни усеви попут фацелије или слачице штите земљу између сезона и привлаче корисне инсекте. Плодоред смањује болести, побољшава структуру и омогућава ефикасније коришћење хранива.

4. Ограничење дубоке обраде: Пробајте „no-till“ или „strip-till“ на делу парцеле. Ове технике смањују ерозију и чувају микроорганизме у тлу. У Банату су пољопривредници пријавили уштеде на гориву од 30% коришћењем директне сетве. Минимална обрада чува структуру тла и повећава органску материју.

5. Биолошка заштита: Посадите цветне траке или жбуње око парцеле да привучете бубамаре и птице које једу штеточине. Природни пестициди, попут оних на бази биљака, могу заменити хемијске препарате. Биолошка контрола укључује корисне инсекте, птице и микробе.

6. Почетак без сертификације: Не морате одмах да идете на органски сертификат. Започните са малим променама на једној парцели и пратите резултате – колико сте уштедели, како се земљиште мења, и да ли су приноси стабилнији. Постепена транзиција може бити кључ вашег успеха.

Почните полако. Испробајте ове методе на једном хектару, па проширите на цело газдинство када видите резултате.

Ови кораци су тестирани у Србији – од анализе у лабораторијама до примене на терену. Са мало труда, ваше пољопривредно газдинство може постати модел одрживости.

6. Тржиште и финансирање – Прича о новим могућностима

Замислите да своје производе продајете на пијаци у Новом Саду или Београду, а купци траже управо ваше јабуке или пшеницу јер знају да су произведени на одржив и здрав начин. Одржива пољопривреда отвара врата новим тржиштима

Растућа потражња: У Србији и Европи све више људи жели храну без пестицида, произведену у складу са природом. Органски и регенеративно произведени

и финансијским могућностима, посебно у контексту растуће потражње за здравом храном и европским стандардима.

Растућа потражња: У Србији и Европи све више људи жели храну без пестицида, произведену у складу са природом. Органски и регенеративно произведени производи, попут воћа, поврћа или житарица, често се продају по вишим ценама у односу на конвенционалне. Ово је шанса за вас да се истакнете квалитетом.

- **Сертификација и брендирање:** Ако се одлучите за органску сертификацију, можете додати вредност својим производима. Али чак и без сертификата, можете направити причу о свом газдинству – на пример, да користите покровне усеве или компост – и привући ће те купце који цене одрживост. Сертификација као „Regenerative Organic Certified“ или локални стандарди могу повећати вредност ваших производа.

- **Финансијска подршка:** У Србији судоступне субвенције за одрживе праксе, попут ИПАРД фондова за набавку опреме или обуку. Пољопривредне саветодавне службе и удружења пољопривредника нуде бесплатне савете и подршку за анализу земљишта или плодород. Ово укључује и подршку за прелазак на регенеративне праксе.

- **Потреба за новом политиком:** Европске земље, попут Француске или Немачке, имају јаке подстицаје за регенеративну пољопривреду. У Србији можемо заговарати сличне мере – веће субвенције за покровне усеве, минималну обраду или органско ђубрење. Придружите се већ постојећим удружењима, или оснујте своје, како би могли заједно да утичемо на аграрну политику.

Пољопривредна Задруга АлмаРоса - Пример иновативног и одрживог модела

Пољопривредна Задруга АлмаРоса, са седиштем у Сремским Карловцима, представља пример иновативног и одрживог задружног модела који спаја традицију, природу и савремену технологију. Бренд Суштина је својеврсни подвиг групе људи разних профила окупљених око Задруге, чија је визија да тржишту понуди пољопривредне производе изузетне нутритивне вредности, настале применом најсавременије технологије и одговорног односа према природи.

Њихов приступ се директно уклапа у принципе одрживе пољопривреде, фокусирајући се на:

- Синтезу концепта “Од њиве до трпезе” и “Нулта Миља”: Гајење локалних органских воћарских и повртарских култура коришћењем регенеративних

практи, њихова високотехнолошка обрада и креирање финалних производа.

- Високу нутритивну вредност: Производња и обрада целовитих производа (целовити дивљи шипурак, целовита органска мускатна тиква, јабука, цвекла и шаргарепа) како би се сачувале све благодети воћа и поврћа.
- Еколошка одговорност: Коришћење сировина из природних и органски сертифициваних зона (ободи Фрушке Горе) и примена органске и регенеративне производње.
- Иновација: Примена напредних технолошких процеса, попут лиофилизације, за максимално очување квалитета, смањење складишног простора и продужење рока трајања.
- Инклузија: Укључивање локалне заједнице у процес производње, услужне делатности и сарадња са локалним пољопривредним газдинствима.
- Тржишна аутентичност: Изградња брэнда на темељима географске јединствености, очувања биодиверзитета, чврстих еколошких принципа, традиционалних вредности и иновативних технолошких процеса. Производња хране која подржава здравље.

Пољопривредна Задруга АлмаРоса и брэнд Суштина представљају изузетан пример како се одржива пољопривреда може трансформисати у високопрофитабилан и иновативан пословни модел. Њихов успех лежи у стратешком повезивању еколошки одговорне производње (сировине из природних и сертифициваних органских зона) са најсавременијом технологијом (лиофилизација) и задружном сарадњом. Тиме су створили премиум брэнд функционалне хране, доказујући да је будућност пољопривреде у Србији у иновацији, квалитету и удруживању.

Више на <https://sustina.rs/>

7. Позив на акцију – Прича о вашем следећем кораку

Замислите своје газдинство за десет година: здраво земљиште пуно хумуса, усеви који успевају упркос сушама, и купци који цене ваш труд и квалитет робе.

Одржива пољопривреда није далека будућност, она почиње данас, са вама. Не морате мењати све одједном, али сваки мали корак је важан, и ми смо ту да вас подржимо.

- **Придружите се удружењима пољопривредника/ца:** Удружења у Србији, нуде обуке, размену искустава и подршку. Разговарајте са колегама који су већ испробали „no-till“ или компостирање. Ово је начин да се повежете и утичете на политике.

- **Испробајте на једној парцели:** Почните полако. Уведите покровни усев или компост на једном делу ваше њиве. Пратите шта се дешава са земљиштем и приносима. Ово је пилот трансформација која вам омогућава да учите без великог ризика.

- **Мерите напредак:** Водите белешке о трошковима, приносима и стању земљишта. Анализа земљишта сваке 4 године показаће вам да ли се хумус повећава и да ли је структура тла боља. Ово је начин да видите реалне резултате.

Консултујте стручњаке: Обратите се пољопривредним саветодавним службама или институтима, попут Института за земљиште у Београду.

- Разговарајте са доносиоцима одлука о подстицајима и укључите се у дијалог са потрошачима на пијаци.

Ваша парцела може постати пример у вашем селу. Почните са једним хектаром, па нека и ваше комшије виде резултате. Заједно можемо изградити пољопривреду која чува нашу земљу и храни наше породице, али морате кренути.

Позив на акцију је више од речи – то је позив да преузмете контролу над својом и будућношћу ваше деце и унука. Са подршком удружења, саветодаваца и заједнице, одржива пољопривреда је достижна за сваког пољопривредника/цу у Србији.

**Развојни бизнис центар
Крагујевац
Трг тополиваца 4, Крагујевац
Тел: +381 34 502 557
Ел. пошта: info@rbcentar.org
Интернет портал:
www.rbcentar.org**

www.europa.rs